

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืน : กรณีศึกษา
ตลาดน้ำท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วันวิสาข์ ขำรัก¹

ผศ.ดร.มุฮัมหมัดอิลยาส หล้าปริง²

ผศ.ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว³

ดร.สุชาติ ศรียารัตน⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืน ตลาดน้ำท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืน ตลาดน้ำท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีการจัดการดูแลโดยผู้บริหารตลาดและคณะกรรมการของตลาดโดยอยู่ในความดูแลของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์มีผู้บริหารตลาดและคณะกรรมการทั้งหมด 19 โดย

1. ประธานกลุ่มมาจากตำแหน่งนายก อบต.
2. รองประธานมาจากตำแหน่ง กำนัน
3. ประธานการท่องเที่ยวชุมชนมาจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน
4. เลขาจากตำแหน่งเลขานายก อบต.
5. คณะกรรมการอื่นๆ มาจากประธานสภา อบต. หัวหน้าป้อมตำรวจท่าคา หัวหน้าสถานีอนามัยและผู้ทรงคุณวุฒิมาจากประชาชนหมู่ที่ 2 ตำบลท่าคา

คำสำคัญ : การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืนตลาดน้ำท่าคา

¹ บทความเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืน : กรณีศึกษา ตลาดน้ำท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผศ.ดร.มุฮัมหมัดอิลยาส หล้าปริง

² นักศึกษาปริญญาโท โครงการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

⁴ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้พัฒนาและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง สร้างรายได้ให้กับแต่ละประเทศ รวมทั้งสร้างผลกระทบด้านลบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงได้รับการผลักดัน และส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศต่างๆ ทั่วโลกและยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือมาตรการหนึ่งในการส่งเสริมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพซึ่งมีแนวโน้มว่าจะลดน้อยหรือเสื่อมโทรมลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สำหรับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน พบว่ามนุษย์มีความต้องการการท่องเที่ยวในรูปแบบผจญภัยมากขึ้นรวมทั้ง การได้เข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้นักท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ไปเยือนทั้ง ในด้านวัฒนธรรม ระบบนิเวศชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่ ได้พบเห็น รวมถึงประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีสาเหตุสำคัญมาจากการตื่นตัวและให้ความสนใจในเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัญหาในประเทศต่างๆ ทั่วโลก

ตลาดน้ำท่าคา เป็นตลาดน้ำที่สืบสานวิถีความเป็นอยู่แบบไทยๆ ของคนในชุมชน ตั้งอยู่บริเวณตำบลท่าคา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดสมุทรสงคราม ถือเป็นตลาดนัดทางน้ำที่ยังคงความเป็น

ธรรมชาติของวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน ซึ่งมีอาชีพทำสวนปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ตั้งแต่ 7 โมงเช้าชาวบ้านจะเริ่มทยอยพายเรือออกมาจากสวน บางคนก็มาจากทะเลสาบโคกเคียนโดยบรรทุกผลไม้พืชผัก ขนม ของกินของใช้ ล่องเรือมาขาย สินค้าที่หลากหลายเหล่านี้เป็นตัวแทนบอกเล่าเรื่องราวในท้องถิ่น สภาพภูมิประเทศ คนที่ตลาดน้ำท่าคาส่วนใหญ่จะขายพืชผลทางการเกษตร ผักสวนครัวผลไม้ เรียกว่าเป็นตลาดน้ำที่อยู่มาเป็น 100 ปีแล้ว สมัยก่อนชาวบ้านจะพายเรือมาแลกเปลี่ยนสินค้ากัน เช่น แลกมะพร้าวกับผักหรืออื่นๆซึ่งแม่ค้าส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านละแวกนั้น แล้วที่นี่ยังมีโฮมสเตย์แนวแอบอิงธรรมชาติ ไว้รองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ชอบดื่มด่ำกับวิถีธรรมชาติโดยเฉพาะอีกด้วย

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัยในเรื่องดังกล่าวเพื่อจะทำความเข้าใจและนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางประกอบการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนอื่นๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อันจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืนตลาดน้ำท่าคา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดสมุทรสงคราม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ตลาดน้ำท่าคาและหมู่บ้านที่มีความเชื่อมโยงกับธุรกิจในตลาดน้ำท่าคา รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในตลาดน้ำท่าคา สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการทำวิจัยนี้ ผู้บริหารตลาด จำนวน 3 คน
- 1.2 กลุ่มชาวบ้าน (ผู้ค้า) ที่อาศัยอยู่ในอำเภออัมพวา ตำบลท่าคา ที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณ ตลาดน้ำท่าคาและใกล้เคียงกับตลาดน้ำท่าคา จำนวน 5 คน
- 1.3 กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ใช้วิธีการเลือกแบบสุ่มสำรวจ เพื่อสัมภาษณ์ทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 เนื้อหาของงานวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืนตลาดน้ำท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จะศึกษาว่ามีหน่วยงานใดหรือใครคอยดูแลจัดการ

2.2 เนื้อหาของงานวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืนตลาดน้ำท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จะศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนท่าคา ความเปลี่ยนแปลง ของวิถีชีวิตชุมชน โดยเปรียบเทียบความเป็นอยู่ในอดีตความเหมือนความต่างกับปัจจุบัน บทบาทและวิธีการจัดการของชุมชนที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึง ผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

2.3 เนื้อหาของงานวิจัยเรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืนตลาดน้ำท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ว่ามีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษา เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าตามทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรม รวมทั้งวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2539) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐาน และหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไว้ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และทรงคุณค่าในพื้นที่นั้น
2. เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ มีการจัดการอย่างยั่งยืน ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมค่อนข้างต่ำและช่วยส่งเสริมการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนตลอดไป
3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ และการให้การศึกษา เกี่ยวกับระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจ และประสบการณ์ที่มีคุณค่าเพื่อสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยวประชาชนท้องถิ่นตลอดจนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง
4. เป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การกระจายรายได้ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในภาคบริการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นมากกว่าการท่องเที่ยวที่เคยส่งเสริมกันมาตั้งแต่อดีต

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ทำให้การท่องเที่ยวต้องปรับตัวสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อม และจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนี้ นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) แล้วจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็นำไปสู่การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่อีก 2 รูปแบบ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดี รวมถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน อันได้แก่การท่องเที่ยวเชิงศึกษาธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ เป็นต้น
2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นจัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดี รวมถึงการมีส่วนร่วมของ

ท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อันได้แก่การ
ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทางประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตใน
ชนบท การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการชุมชน

ราชบัณฑิตยสถาน (2542 , หน้า 368) ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า ชุมชน คือ หมู่ชน
กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ปราสาท หลักศิลา (2519 , หน้า 2) กล่าวว่าชุมชน หมายถึง กลุ่มคนพวกหนึ่งซึ่งครอบครอง
บริเวณที่มีอาณาเขตแน่นอน โดยถือว่าตนมีความผูกพันอยู่กับอาณาบริเวณแห่งนั้นและมีความยึด
เหนี่ยวกันเป็นปึกแผ่นมั่นคง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2525 , หน้า 6) ได้ให้ความหมายว่า ชุมชน หมายถึง องค์การทาง
สังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่งและปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการ
พื้นฐานส่วนใหญ่ได้และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

ผลงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาของพรพรรณ เปล่งปลั่ง (2548) เรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษา ตลาด
น้ำ ตลิ่งชัน ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชันและศึกษา
รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน โดยแบ่งช่วงเวลาของพัฒนาการท่องเที่ยวในตลาด
น้ำตลิ่งชันออกเป็น 3 ช่วงเวลาใหญ่ ๆ ได้แก่ ช่วงของตลาดน้ำตลิ่งชันในอดีต (ก่อน พ.ศ. 2530) ช่วง
ตลาดน้ำตลิ่งชัน ยุคตลาดสินค้าเกษตร (พ.ศ. 2530-2548) ก่อนมีการทัวร์คลอง และช่วงตลาดน้ำ ยุค
ทัวร์คลองเพื่อให้เห็นพัฒนาการของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตลาดน้ำตลิ่งชันตั้งแต่อดีตจนกระทั่งกลายมา
เป็นแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง
สภาพแวดล้อมทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเกิดน้ำท่วมใหญ่ การตัดถนน การ
ประกาศใช้พระราชบัญญัติการจราจรทางน้ำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายส่งเสริม
การท่องเที่ยวระดับประเทศและของกรุงเทพมหานครรวมไปถึงการผลักดันแนวคิดการมีส่วนร่วมและ
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ยาใจ ศรีวิโรจน์และคณะ (2543) ได้ทำการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเรื่องเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนกับ
การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษาหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรง
ไทยปลายโพงพาง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสกลนคร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ
บทบาทของนักพัฒนาในกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการเปลี่ยนแปลงสังคมภายใต้บริบทของการดำเนินโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ตำบลปลายโพงพาง

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการลงพื้นที่ศึกษา และเก็บข้อมูล ในช่วงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2561 โดยแยกการวิจัยออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การวิจัยโดยวิธีการทางเอกสาร (Documentary research) และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย วารสาร เป็นต้น และจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ (Interview) จากแหล่งข้อมูล ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการเขียนบันทึกคำตอบลงในสมุดบันทึกเพื่อมิให้เกิดการหลงลืมในประเด็นสำคัญ ทำการใช้เครื่องบันทึกเสียง บันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ ช่วยในการเก็บรายละเอียดของคำตอบป้องกันการผิดพลาดของข้อมูลที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

มี 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการทำวิจัยนี้ ผู้บริหารตลาด จำนวน 3 คน
2. กลุ่มชาวบ้าน (ผู้ค้า) ที่อาศัยอยู่ในอำเภออัมพวา ตำบลท่าคา ที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณตลาดน้ำท่าคาและใกล้เคียงกับตลาดน้ำท่าคา จำนวน 5 คน
3. กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ใช้วิธีการเลือกแบบสุ่มสำรวจ เพื่อสัมภาษณ์ทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) โดยการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวคำถามทั้งแบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้างผสมผสานกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความ เป็นจริง มีเนื้อหาครอบคลุมมากที่สุด และมีการวิจัยโดยวิธีการทางเอกสาร (Documentary research) การศึกษารวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ตามแหล่งเว็บไซต์ที่เชื่อถือได้

5. การวางแผนการสัมภาษณ์

ค้นหาข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสถานที่ บุคคลสำคัญที่จะไปสัมภาษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับตลาดน้ำท่าคา โดยผู้วิจัยเตรียมคำถามในการสัมภาษณ์ไว้เป็นประเด็นๆ ตามวัตถุประสงค์ของการ

วิจัย ขณะเดียวกันก็จัดเตรียมเครื่องมือประกอบการสัมภาษณ์ เช่น เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก เป็นต้น หลังจากนั้นดำเนินการนัดหมายกับผู้ที่ให้ข้อมูล หรือผู้ที่ให้สัมภาษณ์เพื่อขอทำการสัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปประเด็นนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยการสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

1. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืนตลาดน้ำท่าคา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืนตลาดน้ำท่าคา มีการจัดการดูแลโดยผู้บริหารตลาดและคณะกรรมการของตลาดโดยอยู่ในความดูแลของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์มีผู้บริหารตลาดและคณะกรรมการทั้งหมด 19 โดย

1. ประธานกลุ่มมาจากตำแหน่งนายก อบต.
2. รองประธานมาจากตำแหน่ง กำนัน
3. ประธานการท่องเที่ยวชุมชนมาจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน
4. เลขาจากตำแหน่งเลขานายก อบต.
5. คณะกรรมการอื่นๆ มาจากประธานสภา อบต. หัวหน้าป้อมตำรวจท่าคา หัวหน้าสถานีอนามัยและผู้ทรงคุณวุฒิมาจากประชาชนหมู่ที่ 2 ตำบลท่าคา

การบริหารจัดการตลาดน้ำท่าคาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดย

1. เข้าส่วนกองกลางของอบต. เพื่อนำเงินส่วนนี้มาพัฒนาตลาดและเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการจัดการตลาดน้ำท่าคา เช่น ค่าพนักงานทำความสะอาดห้องน้ำสาธารณะ ค่าพนักงานทำความสะอาดตลาด ค่าจ้างคนเก็บล้างจาน ชามที่ใช้ในการใส่อาหารในการบริโภคภายในตลาด ค่าจ้างโบกรถดูแลการจราจร ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่วนกลางต้องรับผิดชอบ

2. ร้านค้าชุมชนท่าคา ร้านค้านั้นจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ส่วนของเอกชน คือเจ้าของที่ดินที่บริเวณตลาดน้ำท่าคาเพราะส่วนของตลาดชุมชนจริงๆ คือส่วนที่อยู่ตรงท่าน้ำเท่านั้น ส่วนของเอกชนนั้นก็จะมีร้านค้าที่ให้เช่า และลานจอดรถที่มีไว้บริการ ซึ่งรายได้ส่วนที่เอกชนเป็นส่วนเก็บนี้ก็จะมีการแบ่งเข้าสู่กองกลางเพื่อนำเงินมาพัฒนาตลาด

2. ร้านค้าบริเวณท่าน้ำและเรือที่ขายสินค้า อาหาร ผลผลิตทางการเกษตร อยู่ในคลองท่าคา ส่วนนี้เป็นพื้นที่ของตลาดน้ำท่าคาไม่มีการเก็บค่าเช่าที่ใดๆ แต่ทุกเดือนมีการแบ่งรายได้เข้าสู่กองกลางเพื่อนำเงินมาพัฒนาตลาด

3. กลุ่มเรือพาย คือ กลุ่มที่ให้บริการเรือพายในการล่องเรือเที่ยวชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนบริเวณคลองท่าคาและยังเป็นตามเส้นทางเสด็จประพาสต้นของรัชกาลที่ 5 ที่เคยเสด็จผ่าน รายได้ของกลุ่มเรือพายจะมีการแบ่งเข้าส่วนกลางเพื่อนำเงินมาพัฒนาตลาด

เป็นการบริหารตลาดที่ผลประโยชน์ตกอยู่ที่ส่วนรวมเพราะเงินที่ได้เข้าไปในส่วนกองกลางของตลาดและมีการประชุมชี้แจงรายรับรายจ่ายในทุกเดือน ทำให้เป็นการจัดการตลาดที่ผลประโยชน์ไม่ตกอยู่ที่ตัวบุคคลหรือแค่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นการจัดการแบบยั่งยืนให้กับคนรุ่นหลังในการพัฒนาต่อยอดในการทำตลาดน้ำ

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืนตลาดน้ำท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืนมีด้วยกัน 4 ด้าน คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจนั้นเป็นการเพิ่มและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องเข้าไปทำงานทำในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดอื่นๆ และยังลดปัญหาการว่างงานของคนในชุมชนนำไปสู่การลดปัญหาอาชญากรรม การลักเล็กขโมยน้อยซึ่งปัญหาเหล่านี้กำลังเป็นปัญหาใหญ่ของคนที่ไม่มียาได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายจึงนำไปสู่การก่อคดีอาชญากรรมขึ้นมาในชุมชน และที่สำคัญทำให้คุณตาคุณยายวัยเกษียณมีงานทำเพราะในกลุ่มเรือพายและแม่ค้า พ่อค้าที่ขายอาหารและสินค้าผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นวัย คุณตาคุณยายที่พ้นวัยเกษียณแล้วทั้งนั้นทำให้พวกท่านมียาได้และมีงานทำไม่ต้องทนอยู่แต่บ้านได้ออกมาข้างนอกพบปะพูดคุยกับเพื่อนรุ่นเดียวกันและยังมีนักท่องเที่ยวที่แวะเวียนเข้ามาพักท่ายกันไม่ขาดสายเป็นการสร้างรอยยิ้มให้กับคนในชุมชน

2. ด้านสังคม

การพัฒนาตลาดน้ำท่าคานี้เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาตลาดน้ำท่าคาให้เป็นศูนย์กลางของคนในชุมชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ทำให้สังคมในชุมชนน่าอยู่ เป็นการอนุรักษ์ความเป็นอยู่ที่เก่าแก่ของบรรพบุรุษที่เคยมีมา รักษาแหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าของชุมชนท่าคาเอาไว้ให้กับคนรุ่นหลังได้รู้จักตลาดน้ำที่มีมาตั้งแต่อดีต คนในสังคมไทยปัจจุบันนิยมการท่องเที่ยวแบบเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมกันมากขึ้น เพราะสมัยนี้ตลาดน้ำส่วนใหญ่มาจากการจัดตั้งขึ้นเพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ไม่ได้มาจากการสืบสานมาจากบรรพบุรุษ

3. ด้านวัฒนธรรม

มีการสอนวิธีการทำน้ำตาลมะพร้าวตามภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวตำบลท่าคา เตาตาลบ้านครูศิริ ที่รักษาการทำน้ำตาลพื้นบ้านซึ่งเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่ การทำจักสาน การรักษาประเพณีวัฒนธรรมในการใช้ชีวิต อาหารการกินที่ยังคงมีการประกอบอาหารพื้นบ้านของชาวชุมชนอยู่ การรักษาไว้ซึ่งเรือพายที่อยู่กับชุมชนมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยอดีตมาจวบจนปัจจุบัน การรักษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นเส้นทางที่รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสต้นผ่านในสมัยอดีตที่เสด็จ บ้านกำนันจัน เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีการเสด็จประพาสต้นของรัชกาลที่ 5 ที่เสด็จตำบลท่าคาในช่วงปี พ.ศ. 2447 แม้ร่องรอยจะสูญหายไปแต่บ้านเรือนดั้งเดิมของกำนันและเสาผูกทาสรับใช้ ลูกหลานก็ยังคงรักษาและยังคงรูปลักษณะเรือนไม้แบบดั้งเดิมไว้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้แวะชมแวะสัมผัส ตลาดน้ำท่าคาจะจัดงานทอดผ้าป่าวันเพ็ญเดือน 12 ทุกปี เพื่อนำเงินและสิ่งของมาทอดผ้าป่าที่วัดวิหารหรือวัดเทพประสิทธิ์ทุกๆ ปี ในงานนี้จะจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นขึ้นดังนี้ มีการแข่งเรือประเภทต่างๆทุกปี มีการประกวดกระทงที่ประดิษฐ์ด้วยวัสดุธรรมชาติทุกปี แข่งขันพายกระทงน้ำตาล แข่งขันชกมวยทะเล นอกจากนั้นในช่วงเดือนตุลาคม จะมีประเพณีตักบาตรทางน้ำพระสงฆ์ 299 รูปทุกปี เป็นรักษาและเป็นการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชนสืบไป

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

แน่นอนว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาสิ่งที่เพิ่มตามมาคือขยะ ดังนั้นทางตลาดเลยมีมาตรการคือไม่ใช้กล่องโฟมหรือพลาสติกในการบรรจุอาหารที่ใช้ทานในตลาดน้ำท่าคาให้ใช้งาน ชาม ของตลาดน้ำ นอกจากนี้ที่ซื้อกลับไปรับประทานที่บ้านมีการรณรงค์ให้ลดใช้ถุงพลาสติกให้นำถุงผ้ามาจากบ้านเพิ่มปริมาณถังขยะในบริเวณตลาดน้ำ และสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนร่วมกันดูแลโดยการช่วยกันเก็บคนละไม้ละมือเมื่อพบเจอกับขยะไม่ว่าจะเป็นในลำคลองหรือบริเวณใดก็ตามไม่เมินเฉยเพราะถือว่าสิ่งเหล่านี้คือหน้าตาของบ้านตัวเอง แต่อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ก็ไม่ได้ทำให้ขยะหมดลงเพราะลำคลองตลาดน้ำท่าคานั้นเป็นส่วนปลายของคลองอีกหลายสายทำให้มีขยะที่ไหลมาตามน้ำมาตอนที่มีน้ำขึ้นน้ำลง ทำให้การแก้ไขปัญหาขยะเป็นไปได้ยาก เหมือนเช่นตอนเลิกตลาดทุกคนช่วยกันเก็บกวาดหมดแล้วแต่พอกลับมาพรุ่งนี้กลับเจอขยะเต็มคลอง ซึ่งขยะเหล่านี้ได้ลอยตามน้ำมาทำให้การจัดการด้านขยะยังเป็นปัญหาสำคัญของตลาดน้ำแห่งนี้

3. บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืน ตลาดน้ำท่าคา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

รัฐบาลเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมจัดส่งบุคลากรของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ คณะกรรมการผู้บริหาร และคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน มีการจัดส่งบุคลากรเจ้าหน้าที่และตัวแทนคนในชุมชนไปอบรมให้ความรู้เพื่อนำมาพัฒนาตลาดน้ำท่าคาให้เป็นระบบและเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน การอบรมด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวและการจัดอบรมด้านภาษาเพื่อใช้ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติและเข้าสู่ยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือเรียกกันสั้นๆ ว่า AEC และตลาดน้ำท่าคายังเป็นหนึ่งในโครงการตลาดประชารัฐซึ่งโครงการตลาดประชารัฐนั้น กำเนิดมาจากนโยบายประชารัฐของรัฐบาล เพื่อที่จะยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจฐานรากในทุกกระดับสังคม โดยโครงการตลาดประชารัฐเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในรูปแบบประชารัฐ จุดประสงค์เพื่อต้องการให้เกษตรกร ผู้มีรายได้น้อย ผู้ประกอบการ หาบเร่ แผงลอย รวมทั้งผู้ประกอบการที่เดือดร้อนจากการไม่มีสถานที่ค้าขาย ได้มีที่ค้าขายจำหน่ายสินค้า เป็นช่องทางการเพิ่มรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยโครงการตลาดประชารัฐนี้เป็นการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐหลายหน่วยงานนำโดยกระทรวงมหาดไทย หน่วยงานภาครัฐที่ทำงานอยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดเป็นหน่วยงานหลัก และบูรณาการร่วมกับหลายกระทรวงที่มีหน้าที่ดูแลเรื่องการค้า ส่งเสริมทางเศรษฐกิจ และการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน อาทิ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น รวมไปถึงหน่วยงานเอกชนอย่างบริษัทประชารัฐรักสามัคคี จำกัด ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อตอบสนองนโยบายตลาดประชารัฐโดยเฉพาะ ซึ่งโครงการตลาดประชารัฐ รัฐบาลได้สั่งการให้ทุกจังหวัดรวมไปถึงทุกอำเภอดำเนินการขับเคลื่อนโครงการนี้ทุกพื้นที่โดยให้จังหวัดเป็นผู้นำ ในการขับเคลื่อนบูรณาการร่วมกับส่วนราชการต่างๆ ภายในจังหวัด ดำเนินโครงการตลาดประชารัฐที่รัฐบาลให้การสนับสนุนงบประมาณในด้านโครงการต่างๆ โดยที่ได้มีการขอประมาณการจัดทำโต๊ะเก้าอี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้นั่งพักและรับประทานอาหารที่ซื้อจากรือพาย และตอนนี้ได้มีการเสนอโครงการพัฒนาปรับทัศนียภาพและเพิ่มขนาดของตลาดน้ำท่าคาให้มีขนาดเท่าสมัยก่อนและเพิ่มปริมาณเรือพายโดยยังอยู่ในช่วงรอการอนุมัติโครงการ

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิตชุมชนของตลาดน้ำท่าคา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ยังมีปัญหาที่ไม่สามารถจัดการได้คือเวลาน้ำขึ้นน้ำลงเพราะเหตุผลที่มีการนัดตลาดขึ้นในทุกวันข้างขึ้นและข้างแรม 2 ค่ำ 7 ค่ำ และ 12 ค่ำ มาจากปริมาณน้ำในลำคลองขึ้นทำให้สะดวกในการค้าขาย จับจ่ายซื้อของ แต่เมื่อมีการเพิ่มวันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ขึ้นมานั้นทำให้น้ำในลำคลองบางครั้งมีปริมาณน้อยไม่สะดวกในการค้าขาย และการจับจ่ายซื้อ

ของ ของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาขึ้นมา ทำให้การจัดการยังมีจุดที่ต้องแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ในการจัดนัดตลาดน้ำ

2. ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดจากฝีมือคน ซึ่งยังไม่สามารถกำจัดให้หมดไปได้จากชุมชนท่าคายังคงมีมาทุกวัน ดังนั้นปัญหานี้ไม่ได้มาจากบุคคล คนเดียวดังนั้นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนร่วมกันรับผิดชอบดูแล อาจจะมีการตั้งมาตรการหรือแรงจูงใจในการเก็บขยะ เพื่อให้ทุกคนมีเป้าหมายในการทำความดี

3. ปัญหาการขาดบุคลากร ตลาดน้ำท่าคาส่วนใหญ่จะมีคณะกรรมการที่มีอายุเข้าใกล้วัยเกษียณและอยู่ในวัยเกษียณ จึงทำให้การพัฒนาเป็นไปตามแบบเดิมๆ ที่เป็นมาไม่มีการพัฒนาแบบทันสมัยขึ้น ซึ่งขาดคนสมัยใหม่ที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี และทางด้านภาษามาช่วยพัฒนาโปรโมท ประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำท่าคาค่าให้เป็นที่รู้จักกับคนในวงกว้างมากขึ้น เพราะสมัยนี้เทคโนโลยีเป็นเรื่องสำคัญที่คนส่วนใหญ่เข้าถึงและติดตามข่าวสารจากช่องทางนี้เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงน่าจะมีการนำบุคลากรเหล่านี้เข้ามาช่วยในการพัฒนาตลาดน้ำเพื่อให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

4. ควรมีการส่งเสริมให้เด็กในพื้นที่ที่มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ช่วยกันสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน จากกรณีพี่อ้อแม่ค้า ที่ขายในเรือพายมีปริมาณน้อยลงเพราะปัญหาสุขภาพที่เข้าสู่รุ่นหลังเกษียณ ควรมีลูกหลานในการสืบทอดประเพณีอันดีงามนี้สืบไป

5. ปัญหาเกี่ยวกับป้ายบอกทางซึ่งมีน้อย ทำให้การเดินทางไม่สะดวก ควรมีการเพิ่มป้ายบอกทางให้มากขึ้นเพื่อสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาเที่ยวตลาดน้ำท่าคาค่า

บรรณานุกรม

ฟอร์เรส การท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ (25 มกราคม 2561) สืบค้นเมื่อ 1

ตุลาคม 2561, จาก www.forest.go.th/WEFCOM/Part2TAT.html

โพสต์ทูเดย์ ตลาดน้ำที่สืบสานวิถีความเป็นอยู่แบบไทยๆ (18 พฤศจิกายน

2560) สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2561,

จาก <https://www.posttoday.com/travel/525943>

พรพรรณ เปล่งปลั่ง .(2548).การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน .

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ,สาขาสังคมวิทยา.

ยาใจ ศรีวิโรจน์ และคณะ.(2543).รายงานการวิจัยเรื่องเจ้าหน้าที่พัฒนา

ชุมชนกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน:กรณีศึกษา

หมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง อำเภอ

อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.เพชรบุรี:ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการ

พัฒนาชุมชนเขตที่ 7.

มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนอัมพวา เทศบาลตำบลอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม .กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์